

23.5.2016

Viite: Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi liikennekaareksi sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (18.4.2016, LVM/2096/03/2015)

Liikenne- ja viestintäministeriö
kirjaamo@lvm.fi

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi liikennekaareksi sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Liikenne- ja viestintäministeriö pyytää Pohjois-Pohjanmaan liitolta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle liikennekaareksi sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Liikenneministeriö pyysi lausuntopyynnössä kiinnittämään erityistä huomioita toimialaa koskeviin kysymyksiin ja vaikutusten arviointiin.

Liikennekaari toteuttaa hallitusohjelman kärkihankkeita digitaalisen kasvuympäristön rakentamiseksi sekä säädösten sujuvoittamiseksi. Sen tavoitteena on luoda edellytykset uuden teknologian, digitalisaation ja uusien liiketoimintamallien käyttöönotolle liikennesektorilla ja näin vastata entistä paremmin käyttäjien tarpeisiin. Tarkoituksena on edistää liikennejärjestelmän tarkastelemista kokonaisuutena sekä helpottaa markkinoille tuloa ja järjestelmän eri osien yhteen toimivuutta.

Liikennekaari on kattava ja toimintaperiaatteiltaan uudistuksellinen hanke, jonka on tarkoitus yhdistää ja uudistaa henkilö- ja tavaraliikennettä koskevat säännökset eli liikennemarkkinoiden sääntelyn yhtenäiseksi liikennekaareksi. Liikennekaari toteutetaan sisällöllisen laaja-alaisuuden vuoksi kolmessa vaiheessa seuraavasti. Vaihe 1 (2017): palvelumarkkinat kuntoon, puretaan markkinoilletulon esteitä ja kilpailua rajoittavaa lainsäädäntöä, erityisesti maantiiliikenteessä, jossa eniten rajoittavia säännöksiä, digitalisaation edistäminen sekä kuljetusten yhdistely. Vaihe 2 (2018): ammattipätevyysvaatimukset ja koulutus, tiedon luovutus ja rekisterit sekä hallinnonalan virastojen toimivalta ja tehtävät. Vaihe 3 (2019): ne liikennemarkkinoiden säännökset, joita ei ole aiemmin katettu. Lausunnoilla on nyt pääosin tieliikennettä koskeva 1. vaihe, joka on tavoitteena saada voimaan 1.1.2017. Liikennekaaren 1. vaihe ei sisällä esitystä liikenneverkkojen yhtiöittämisestä, jonka selvittäminen on vasta käynnistynyt.

Suurimmat muutokset esitetään nykyiseen taksijärjestelmään. Lupa-kiintiö-, asemapaikka- ja enimmäishintasääntelystä luovuttaisiin. Ammattimainen taksiliikenne jäisi luvanvaraiseksi, mutta autokohtainen taksilupa muutettaisiin toimijakohtaiseksi taksiliikenneluvaksi ja sen saamisedellytyksiä kevennettäisiin muun muassa poistamalla yrittäjä-

koulutus- ja koevaatimus. Lisäksi taksinkuljettajaa koskevia vaatimuksia kevennettäisiin ja tilalle tulisi luvan haltijan velvollisuus huolehtia kuljettajien osaamisesta.

Joukko- ja tavaraliikenteen sääntelyyn ehdotetaan merkittäviä kevennyksiä. Pakollisesta yrittäjäkoulutusvaatimuksesta esitetään luovuttavan. Kansalliset lisävaatimukset poistettaisiin sieltä, missä toiminta perustuu EU-lainsäädäntöön. Henkilöliikenteessä poistettaisiin reittitai kutsuliikenneluvat. Kuorma-auton ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyyksiä kevennettäisiin ja selkeytettäisiin niin, että sääntely kohdistuisi entistä täsmällisemmin ammattimaiseen toimintaan. Liikennelupien myöntäminen keskitettäisiin yhdelle valtakunnalliselle lupaviranomaiselle, Liikenteen turvallisuusvirastolle, josta tulisi myös tieliikenteen luparekisteriviranomainen.

Luonnoksessa esitetään uutta rajanvetoa ammattimaiselle ja ei-ammattimaiselle toiminnalle liikenteen jakamistalouden ja yhteisöllisten ratkaisujen edistämiseksi. Ei-ammattimaisena toimintana pidettäisiin vähäistä toimintaa, jossa henkilö- ja tavaraliikenteen harjoittamisesta saatavien korvausten jäisivät 12 kuukauden tarkastelujaksolla alle 10 000 euroon. Tällainen ei-ammattimainen toiminta ei kuuluisi henkilö- ja tavaraliikenteen harjoittamiseen, jolloin se ei kuuluisi lupanvaraisen toiminnan piiriin. Esitetty raja on yhtenevä arvonlisäverotuslainsäädännön kanssa.

Liikennekaaren 1. vaiheen johtoajatus on liikkumispalveluja olennaisesti koskevien tietojen avaaminen ja lippu- ja maksujärjestelmien yhteentoimivuudesta säätäminen. Näin liikenteen palvelut olisivat mahdollisimman hyvin kaikkien tavoitettavissa ja myös tarkoituksenmukaisella tavalla yhdisteltävissä matka- ja kuljetusketjuiksi.

Pohjois-Pohjanmaan liiton lausunto

Pohjois-Pohjanmaan liiton näkemyksen mukaan liikennekaari sisältää asiakkaiden näkökulmasta liikkumispalveluita todennäköisesti parantavia uudistuksia, joilla on merkittävä vaikutus myös julkisen talouden tasapainottamisen osalta. Uudistukset ovat esitetty strategisina ja tavoitteet ovat kunnianhimoisia, jolloin moniin niistä arvioidaan luonnollisesti liittyvän myös riskejä sekä asiakkaan että julkisen talouden kehityksen näkökulmasta. Riskit korostuvat erityisesti alueilla, joilla markkinalähtöiselle liikenteelle on nykytilanteessa vähäiset edellytykset, eivätkä uusia liikkumispalveluita tarjoavat yritykset näe alueita kiinnostavina.

Edellä kuvatun perusteella Pohjois-Pohjanmaan liitto pitää tarkoituksenmukaisena, että joukkoliikennelainsäädännön uudistus vuodelta 2009 on edelleen tietyiltä osin pohjana liikennekaaren ratkaisuisissa. Toimivaltaiselle viranomaiselle jää edelleen mahdollisuus ostaa liikennettä palvelusopimusasetuksen mukaisesti, vaikka markkinaehtoinen liikenne nostetaan ensisijaiseksi joukkoliikenteen järjestämistavaksi. On tärkeää, että kunnilla ja joukkoliikenteen toimivaltaisilla viranomaisilla on jatkossakin mahdollisuus täydentää ja optimoida joukkoliikennepalveluiden toteuttaminen. Tarvittaessa palveluita tur-

vaamaan voidaan tapauskohtaisesti harkita myös yksinoikeussuojan mahdollisuutta tietyillä ehdoilla, mikäli tarvetta ilmenee.

Pohjois-Pohjanmaan liitto kannattaa uudenlaisia liikkumispalveluita ja niiden kokeiluita. Pohjois-Pohjanmaan alue soveltuu kokeilualueeksi monipuolisten alueellisten erityispiirteiden vuoksi. Oulu on nopeasti kasvava kaupunkialue, mutta maakunnassa on myös ydinmaaseutua, harvaan asuttua aluetta ja kansainvälisiä matkailukeskuksia. Oulun vahva ICT-klusteri mahdollistaa erilaisten alueellisten ja innovatiivisten älyliikenteen ratkaisuiden kokeilut. Erityisesti uutta asiakastarpeeseen räätälöityä palvelutarjontaa voidaan hyödyntää pienten joukkojen alueilla eli alueilla, jotka ovat nykyisten joukkoliikennereittien ulkopuolella, mutta joiden ei tarvitsisi väestöpohjansa tai matkailijoiden kysynnän vuoksi olla henkilöautoliikenteen varassa.

Liikennekaaren vaikutusten arviointia vaikeuttaa se, että maakunta-uudistus siihen liittyvine lakeineen ja yksityiskohtaisine tehtävänjakoinneen on vielä liikenteen osalta ratkaisematta. Jotta liikennekaareen liittyviä vaikutuksia eri toimijoille ja vastuukysymyksiä voidaan aidosti arvioida, tulisi maakuntahallinnon tehtäväkentän olla selvillä. Kuitenkin maakuntien liitot ja viimeisimmän tiedon perusteella myös uudet maakunnat vastaavat mm. joukkoliikenteen järjestämisestä, alueellisesta liikennejärjestelmäsuunnittelusta ja alueidenkäytön suunnittelusta. Liikennekaaren tavoitteiden toteutumiseen vaikutetaan jatkossa erittäin suuresti myös maankäytön suunnittelun keinoilla, minkä vuoksi maankäytön ja liikennejärjestelmän yhteissuunnittelun varmistaminen on tärkeää. Liikennekaaren tavoitteet olisi mahdollista nostaa esiin myös valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden valmistelussa, jolloin ne voidaan liittää osaksi alueidenkäyttöä.

Kannatamme lainsäädännöstä aiheutuvien esteiden purkamista, mutta samalla on pohdittava huolellisesti mikä on valtion, maakunnallisten ja kunnallisten toimijoiden rooli erilaisten yhteistyömallien ja järjestelmien mahdollistajana tai velvoittajana. Tässä kuntien eri hallintokuntien ja valtion kuljetusten yhdistelyllä on keskeinen rooli. Lisäksi on huomioita, että markkinaehtoisien toiminnan syntyminen ja jakamistalouden edistäminen ovat ensisijaisesti kiinni lainsäädäntökehkeyksen ulkopuolisista tekijöistä. Esityksen tavoite edistää liikennemuotojen yhteensopivuutta ja toimivia matka- ja kuljetusketjuja tiedon rajapintoja avaamalla on hyvin kannatettava tavoite. Liikenteen palveluketjujen saumattomalla toiminnalla hyödyntämällä digitalisaatiota voi asiakas saada merkittäviä aika- ja kustannussäästöjä. Esityksessä tai sen vaikutusten arvioinnissa ei ole kuitenkaan käsitelty juurikaan yrityssalaisuuksien tai tietosuojan piiriin kuuluvia näkemyksiä. Liikkumispalveluiden kysynnän ja tarjonnan seuranta- ja yhteensovitus tehtävät on esitetty keskitettäväksi liikennevirastolle. Pohjois-Pohjanmaan liitto on valmis puoltamaan tätä esitystä, kunhan tiedon jakaminen muille viranomaisille (kolmansille osapuolille) toteutuu sujuvasti.

Lopuksi Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että liikenteen sääntelyn kokonaisuudistus on vääjäämätöntä ja tarpeellista varautumista muuttuvaan toimintaympäristöön ja kasvavien kustannusten vuoksi. Liikennekaari on suunniteltu toteutettavaksi pitkän aikavälin kokonaisuutena ja päämäärätietoisesti vaiheistettuna, jolloin se

mahdollistaa todelliset ja jopa radikaalit uudistukset sekä tarvittavat korjaukset uudistuksen edetessä.

POHJOIS-POHJANMAAN LIITTO

Maakuntajohtaja

Pauli Harju

Suunnittelujohtaja

Jussi Rämät